

СУБРІВЕНЬ І ЕПІРІВЕНЬ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ФІЛОСОФІЇ ДЕЛЬОЗА

¹Вінницький національний технічний університет

В статті доводиться, що найважливішою умовою адекватного розуміння Дельозової теорії концепту є аналіз внутрішньої структури концепту. Ця теза роз'яснюється на прикладі концепту «різниця». Ми також піддаємо критиці ті підходи, що не здійснюють такого аналізу.

Ключові слова: *концепт, внутрішня структура концепта, філософія Дельоза, різниця.*

Keywords: *concept, the internal structure of concept, Deleuze's philosophy, difference.*

У книзі «Що таке філософія?» (розділ 1. «Що таке концепт?») Дельоз і Гватарі зазначають: «Не існує простого концепту. Будь-який концепт складається з компонентів і ними визначається. Отже, він має шифр» («Il n'y a pas de concept simple. Tout concept a des composantes, et se définit par elles. Il a donc un chiffre» [5, p. 21]). Як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники часто нехтують цією важливою тезою. Наприклад, у монографії С. Куцепал «Французька філософія другої половини ХХ століття» Дельозові концепти *різниця* і *повторення* розглядаються не через аналіз їхньої внутрішньої структури, а через відношення до інших концептів [1, с. 100] (*симулякр, вічне повернення* тощо), безпосередньо з ними не пов'язаних. А в монографії «Метафізика епохи трансцендентального мислення» В. О कोरोков аналізує *складку* не як концепт, себто як концептуальний зміст, а як символ «нелінійності сучасних форм мислення» [2, с. 242]. Американський дослідник Леві Р. Браун у книзі «Різниця і данність. Дельозів трансцендентальний емпіризм і онтологія іманентності» [3] розглядає концепт *різниця* з точки зору його історико-філософського походження, а також теорії, яку цей концепт визначає, себто теорії *трансцендентального емпіризму*.

На наш погляд, наведені дослідження недостатньо розкривають внутрішню структуру й зміст концептів. Розглянемо це на прикладі концепту *різниця* (*différence*). Цей концепт (як і інші в Дельоза) має *субрівень* та *епірівень*, себто чимось внутрішньо визначається і на щось зовнішньо поширює свій ефект. Зовнішнє розповсюдження (епірівень) здійснюється через процеси, що зароджуються на субрівні: «*все, що відбувається і з'являється, корелює з порядками різниць: різниця рівня, температури, тиску, напруги, потенціалу, різниця інтенсивності*» («Tout ce qui se passe et qui apparaît est corrélatif d'ordres de différences: différence de niveau, de température, de pression, de tension, de potentiel, *différence d'intensité*» [4, p. 286]). Поняття *інтенсивності* тут постає водночас елементом субрівня та епірівня концепту *різниця*. Однак структура *різниць* цим не вичерпується. Дельоз зазначає, що *різниця* не є щось *різне* (*le divers*). *Різне* є даним, *різниця* ж є тим, через що дане є даним (*le donné est donné*). І саме через це дане є даним як *різне*. З цього випливає, що *різниця* зумовлює *різне* як таке. Тут *різне* або *різність* (*diversité*) є виключно елементом епірівня *різниць*.

Дельоз наділяє структурні елементи *різниць* надзвичайною активністю. Так відпочаткова *різність* уможливує «функціонування» *інтенсивності*, яка стає формою *різниць* як підстава чуттєвого (*raison du sensible*). За Дельозом, будь-яка *інтенсивність* є розрізнявальною (*différentielle*),

різницею в собі (différence en elle-même). І постає як пов'язь (couplage), де кожен елемент відсилає до іншого, а той, у свою чергу, до елементів пов'язі іншого порядку (*різність*). Так виникає ще одна епіструктура *різниці* – *розмаїття* (disparité). Останнє є станом нескінченно роздвоєної (dédoublée) *різниці*, що резонує до нескінченності. Таким чином, *розмаїття* постає умовою того, що з'являється. Для Дельоза зазначені структурні елементи й сама *різниця* є нічим іншим як ознакою *Нерівного в собі* (l'Inégal en soi).

Це далеко не повна структура концепту *різниці*. Але описаного цілком достатньо для усвідомлення складності та розуміння логіки побудови Дельозових концептуальних структур. Кожен концепт філософії Дельоза має свої унікальні *субрівень* і *епірівень*. Сам концепт є лише зовнішнім проявом, симптоматикою, причини якої необхідно ще виявити. Найбільшу увагу Дельоз приділяв саме розробленню концептів, і нехтування логікою їхньої структури та процесом функціонування щонайменше примітивізує її зміст.

Література

1. Куцепал С. Французька філософія другої половини ХХ століття: дискурс із префіксом «пост-». – Київ: ПАРАПАН, 2004. – 324 с.
2. Окороков В. Метафізика епохи трансцендентального мышлення: специфика, сущность и тенденции развития. – Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетр. ун-ту, 2000. – 264 с.
3. Bryant L. R. Difference and Givenness. Deleuze's Transcendental Empiricism and the Ontology of Immanence. – Evanston: Northwestern University Press, 2008. – 279 p.
4. Deleuze G. Différence et répétition. – Paris: PUF, 1968. – 409 p.
5. Deleuze G., Guattari F. Qu'est ce que la philosophie? – Paris: Minuit, 1991. – 206 p.